

Кліменко А.Л.

Інститут відкритої освіти

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

НАПН України

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ОСВІТИ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Під час переходу до кредитно-модульної системи організації навчального процесу в умовах очно-дистанційної форми навчання постає необхідність розв'язання двох взаємопов'язаних завдань: розроблення сучасної системи педагогічного контролю та визначення порядку оцінювання результатів її функціонування.

Ключові слова: *система підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти, педагогічний контроль, система педагогічного контролю, кредитно-модульної системи організації навчального процесу, оцінювання, індивідуальні навчальні досягнення слухачів.*

Постановка проблеми

Необхідність підвищення рівня й якості освітньої діяльності в Україні в контексті Болонського процесу визначає доцільність інноваційних підходів до різних аспектів підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти. Передусім це стосується організації підвищення кваліфікації, її змісту, форм, методів і засобів навчання.

Основною позицією Болонського процесу є запровадження Європейської кредитно-трансферної й акумулюючої системи (European Community Course Credit, Transfer System — ECTS) в національній системі освіти як обов'язкові передумови для входження до європейського освітнього простору.

В Університеті менеджменту освіти НАПН України ведеться інтенсивна підготовка до переходу на кредитно-модульну систему організації навчального процесу в структурі очно-дистанційної форми підвищення кваліфікації слухачів. При цьому виникає необхідність перегляду існуючих підходів до проблем діагностики, педагогічного контролю й оцінювання успішності підвищення кваліфікації слухачів.

Виклад основного матеріалу

Сучасна освітня діяльність неможлива без педагогічної діагностики, під якою розуміють всі обставини, за яких відбувається дидактичний процес і точне визначення його результатів [3].

Педагогічна діагностика — суттєвий компонент освітньої діяльності, регулятивна основа навчального процесу, база прогнозування розвитку й управління.

Структурно до діагностики відноситься низка самостійних процедур, найважливішими з яких є:

- педагогічний контроль;
- оцінювання;
- накопичення статистичних даних;
- аналіз ситуації;
- прогнозування;
- виявлення динаміки змін та тенденцій.

У контексті теми першочергово розглянемо теоретичні та практичні основи педагогічного контролю, оцінювання навчальних досягнень слухачів та успішності підвищення ними кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти (далі – ППО).

Педагогічний контроль — найважливіша форма організації навчального процесу [1], сутність якої полягає в отриманні інформації про результати навчальної діяльності тих, хто навчається.

З одного боку, педагогічний контроль — це єдина дидактична та методична система перевіреної діяльності, з іншого, — система виявлення та оцінювання результатів навчальної діяльності.

Педагогічний контроль як дидактична та методологічна система перевіреної діяльності має свою теорію.

У теорії педагогічного контролю розрізняють як змістові, так і організаційні аспекти проблеми.

Основу змістової складової теорії педагогічного контролю складають *принципи, функції, форми та методи* (рис. 1).

Рис. 1. Структура змісту теорії педагогічного контролю

Оснoву організаційної складової теорії педагогічного контролю складають: *рівні, види, умови* тощо (рис. 2).

Рис. 2. Структура організаційної складової теорії педагогічного контролю

Теорія і практика різних аспектів педагогічного контролю розглянута в роботах вітчизняних та зарубіжних учених А.Алексюка, С.Архангельського, І.Булах, Я.Балюбаша, Г.Дмитренка, К.Корсака, М.Мруги, Л.Одерія, В.Олійника, І.Підласого, С.Полота, І.Філончука та ін.

Зазначимо, що теорія і практика педагогічного контролю в системі підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти розроблена недостатньо. Основними причинами є:

- відсутність державних і галузевих стандартів підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- особливості контингенту;
- малий бюджет навчального часу;
- відсутність системного підходу до проблеми [4].

Внаслідок цього, в окремих інститутах післядипломної педагогічної освіти педагогічний контроль зводиться, в основному, до вхідного та вихідного комп'ютерного тестування слухачів, за результатами якого робляться висновки про якість підвищення кваліфікації. Випускні роботи слухачів оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано».

У цілому така система педагогічного контролю абсолютно не відповідає сучасним вимогам та не забезпечує якісну діагностику процесу з підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Виникає необхідність в інноваційних підходах до проектування структури та змісту системи педагогічного контролю. Це можливо досягти під час переходу до кредитно-модульної системи організації навчального процесу (далі — КМСОНП) в умовах очно-дистанційної форми навчання.

При цьому необхідно розв'язати два взаємопов'язаних завдання: розробити сучасну систему педагогічного контролю та встановити порядок оцінювання результатів її функціонування.

Для забезпечення достовірності та надійності результатів педагогічного контролю доцільно мати в системі зовнішню та внутрішню складову. Зовнішня складова — контроль — здійснюється спеціально уповноваженою структурою, яка не бере безпосередньої участі в навчальному процесі, внутрішня — кафедрами навчального закладу.

Варіант системи педагогічного контролю, що задовольняє вищенаведені вимоги, представлено на рис. 3. Система педагогічного контролю розроблена в УМО НАПН України для Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти та Інституту відкритої освіти з урахуванням переходу до КМСОНП.

Види зовнішнього педагогічного контролю характеризуються такими даними.

Вхідний контроль проводиться для визначення стартового рівня знань та умінь слухачів під час їхнього прибуття на навчання (в період організаційно-настановної сесії) методом комп'ютерного тестування.

Результати вхідного контролю можуть бути використані для науково обґрунтованого вибору змісту навчання слухачів, розроблення індивідуальних планів з підвищення кваліфікації слухачів тощо.

Модульний контроль — обов'язковий компонент кредитно-модульної організації навчального процесу. Проводиться з метою виявлення результатів засвоєння слухачами змісту кредитних модулів, які вивчають слухачі в період організаційно-настановної сесії та під час самостійної роботи на дистанційному етапі навчання.

Тести модульного контролю пропонуються слухачам на дистанційному етапі підвищення кваліфікації не раніше, як пройде половина терміну його загальної тривалості. Технологія проведення модульного контролю (тестування) визначається спеціальною інструкцією.

Вихідний контроль призначено для оцінювання результатів з підвищення кваліфікації слухачами. Проводиться в період залікової сесії методом комп'ютерного тестування за тестами, близькими за змістом до тестів вхідного контролю. Організація та забезпечення такі самі, як під час вхідного контролю.

Основним методом зовнішнього педагогічного контролю є комп'ютерне тестування.

Тести зовнішнього педагогічного контролю розробляються кафедрами для кожної категорії слухачів, потім проходять експертизу й апробацію і затверджуються проректором з навчальної роботи Університету. На їх основі формується «банк даних», який регулярно поповнюється, коригується тощо.

Результати тестування визначаються балами за 100-бальною шкалою.

Внутрішній педагогічний контроль включає: диференційований залік, захист випускних (атестаційних) робіт.

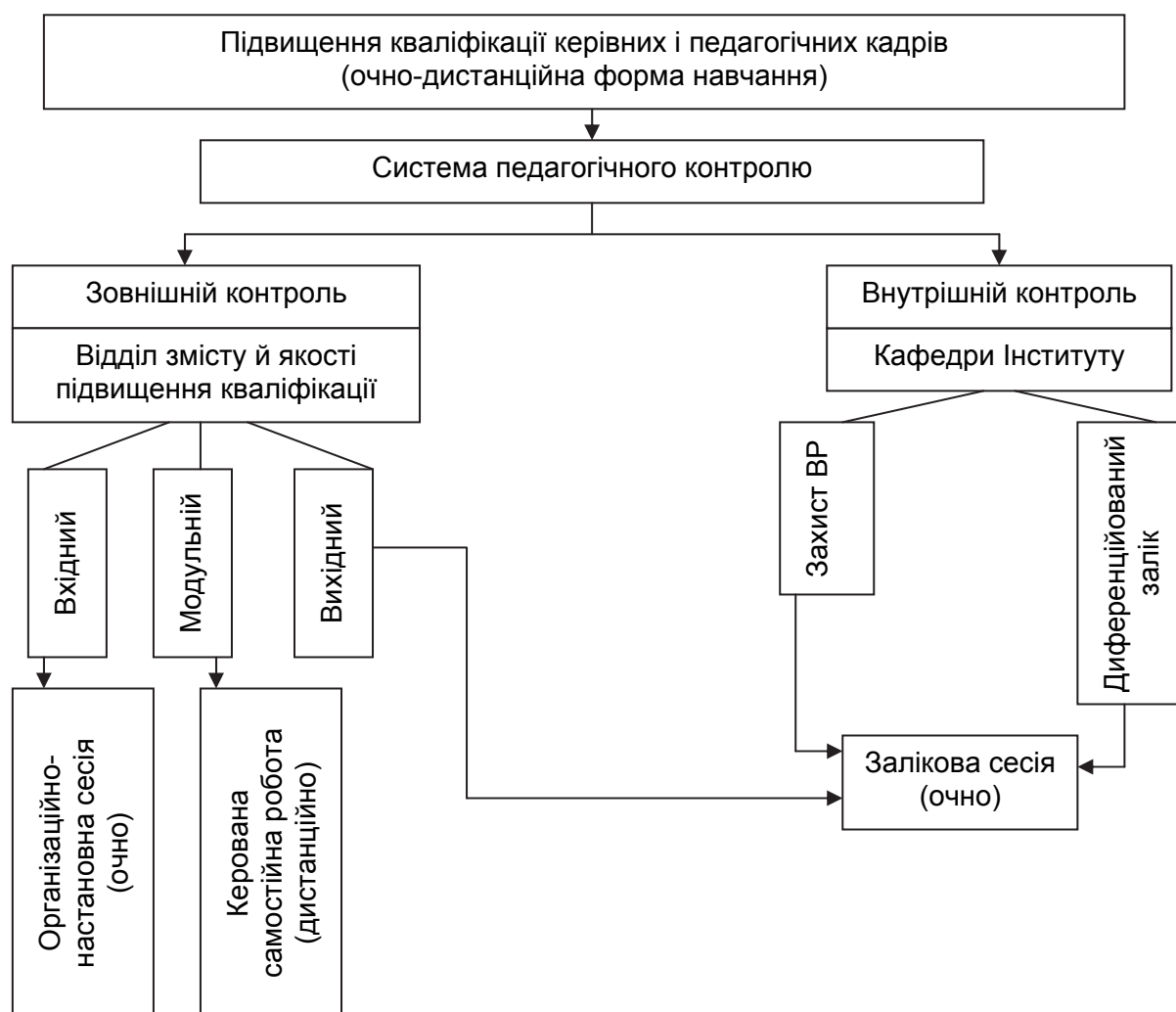

Рис. 3. Структура системи педагогічного контролю

Диференційований залік — це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння слухачем навчального матеріалу з певних навчальних модулів. Може проводитися усно, письмово, за допомогою комп'ютерних програм в індивідуальній, груповій формах або фронтально.

Перелік питань, що виносяться на диференційований залік, розробляють кафедри та затверджують за встановленою формою. Кількість питань — не менше ніж два на кожного слухача навчальної групи.

Здійснюється викладачами (2 особи) провідних кафедр з обов'язковою присутністю тьютора.

Захист випускної роботи — форма педагогічного контролю, яка має на меті виявити рівень та якість виконання слухачами індивідуальних завдань на дистанційному етапі навчання. Вид випускної роботи (проект, випускна творча робота тощо) визначається рішенням ради факультету для кожної категорії слухачів з урахуванням обґрунтованих рекомендацій кафедр.

Захист випускних робіт проводиться в період залікової сесії (3-й етап), організується навчальним відділом Інституту, здійснюється комісією, яка призначається у встановленому порядку. Склад: голова комісії (професор, доцент) та два члени комісії, в тому числі тьютор навчальної групи.

Попередню оцінку випускної роботи слухача здійснює його науковий керівник відповідно до існуючої методики. Остаточне оцінювання комісія вирішує за результатами захисту слухачами своїх випускних робіт.

Під час внутрішнього педагогічного контролю використовується національна шкала оцінок вищих навчальних закладів «відмінно»; «добре»; «задовільно»; «незадовільно».

Результати педагогічного контролю оцінюються за двома різними шкалами — в балах і в національних оцінках. Для їх приведення до єдиної шкали оцінок, в тому числі і до ECTS, використовується спеціальна перекладна таблиця 1 [3].

Таблиця 1

Механізм приведення системи оцінювання знань до системи ECTS

Оцінка			
За національною шкалою	За шкалою ECTS		Цифрова (у балах)
«Відмінно»	A	Відмінно — відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90–100
«Добре»	B	Дуже добре — вище за середній стандарт, але з деякими поширеними помилками	86–89
	C	Добре — хороша робота, але з помітними помилками	76–85
«Задовільно»	D	Задовільно — пристойно, але зі значними недоліками	70–75
	E	Достатньо — відповідає мінімальним вимогам	60–69
«Незадовільно»	FX	Незадовільно — недостатньо: необхідно доопрацювати	35–59
	F	Незадовільно — необхідно переробити	1–34

Оцінювання у цій системі педагогічного контролю відбувається так. За кожним видом педагогічного контролю визначаються індивідуальні навчальні досягнення слухачів (ІДС), під якими розуміють ступінь засвоєння слухачами конкретного навчального матеріалу. ІДС — за потребою можуть бути відбиті в одній із шкал (у балах, національних оцінках, ECTS). Усі останні показники — розрахункові.

ІДС фіксуються в індивідуальних планах з підвищення кваліфікації слухачів у спеціальній відомості.

До основних показників, які розглядаються за результатами педагогічного контролю, відносяться:

- індивідуальна успішність підвищення кваліфікації слухача (далі — ІУПК), тобто ступінь досягнення ним навчальних цілей;

- успішність підвищення кваліфікації слухачів навчальної групи (далі — УПКГ) — ступінь досягнення навчальних цілей для навчальної групи в цілому;
- успішність підвищення кваліфікації слухачів певної категорії (далі — УПКК).

Індивідуальна успішність підвищення кваліфікації слухача:

$$IУПК_{cp} = \frac{\sum IДС}{n}, \quad (1)$$

де $IУПК_{cp}$ — середнє значення успішності підвищення кваліфікації слухачів в балах;

$\sum IДС$ — сума індивідуальних досягнень слухача по кожному виду контролю за виключенням вхідного, в балах;

n — кількість видів контролю, вхідний не враховується.

Як відомо, індивідуальна успішність підвищення кваліфікації, яка виражається в оцінках за національною та ECTS шкалами, є основним показником його навчальних досягнень. Вона характеризує як особистість слухача, так і різні аспекти процесу навчання. Це стосується передусім змісту навчання і його організаційного та методичного забезпечення.

Успішність підвищення кваліфікації слухачів навчальної групи:

$$УПКГ_{cp} = \frac{\sum IУПК}{N}, \quad (2)$$

де $УПКГ_{cp}$ — середнє значення успішності підвищення кваліфікації слухачів навчальної групи, в балах;

$\sum IУПК$ — сума індивідуальних успішностей підвищення кваліфікації слухачів навчальної групи, в балах;

N — кількість слухачів у групі.

Успішність підвищення кваліфікації слухачів навчальної групи $УПКГ_{cp}$ розраховується в балах, а потім, як у попередньому випадку, переводиться за таблицею 1 в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Успішність підвищення кваліфікації певної категорії слухачів (УПКК) визначається аналогічним способом та, як правило, за результатами навчального року. Враховується кількість навчальних груп одного профілю та їх успішність підвищення кваліфікації ($УПКГ_{cp}$).

Висновки

Запропонована система педагогічного контролю — універсальна, оскільки

із деякими змінами може використовуватись у різних формах підвищення кваліфікації: очній, заочній, очно-дистанційній та ін.

Отже, перед тим як проектувати перехід до КМСОНП за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації, необхідно створити відповідну систему педагогічного контролю, один із варіантів якої представлений нами.

Сьогодні, на нашу думку, системи педагогічного контролю, які використовуються в інститутах післядипломної педагогічної освіти, не відповідають сучасним вимогам, внаслідок чого процес підвищення кваліфікації слухачів — слабо керований.

Сучасна система педагогічного контролю, якісне нормативне, організаційне та методичне забезпечення її функціонування підвищує керованість процесом підвищення кваліфікації, створює передумови для успішного переходу до КМСОНП з різних форм навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кудіна В.В. Педагогіка вищої школи. – 2-ге вид., допов. і перероб. / В.В.Кудіна, М.І.Соловей, Є.С.Спіцин. — К. : Ленвіт, 2007. — 194 с.

2. Педагогічне оцінювання і тестування: правила, стандарти, відповідальність / Я.Я.Болюбаш, І.Є.Булах, М.Р.Мруга, І.В.Філончук. — К. : Майстер-клас, 2007. — 272 с.

3. Подласый И.П. Педагогика: учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений / И.П.Подласый. — М. : Просвещение; ВЛАДОС, 1996. — 432 с.

4. Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. В.В.Олійника. — К. : ЦІППО, 2005. — 40 с.

При переходе к кредитно-модульной системе организации учебного процесса в условиях очно-дистанционной формы обучения возникает необходимость решения двух взаимосвязанных задач: разработка современной системы педагогического контроля и определение порядка оценивания результатов её функционирования.

Ключевые слова: *система повышения квалификации руководящих и педагогических кадров образования, педагогический контроль, система педагогического контроля, кредитно-модульная система организации учебного процесса, оценивание, индивидуальные учебные достижения слушателей.*

In the transition to credit-modular system of educational process in full-time and distance learning is necessary to solve two interrelated tasks: the development of modern pedagogical control system and determine the order of evaluation of the results of its operation.

Key words: *system of training and guidance of teaching staff education, pedagogical control, pedagogical control system, credit-modular system of educational process, assessment, individual training achieving students.*